PAMIATKOVÝ ÚRAD
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Naše číslo: PUSR-2019/3742-7/48770/VRC
Vybavuje: Mgr. Vargicová
Bratislava, 20. 06. 2019

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky podľa § 26 ods. 1 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov v spojení s § 44 ods. 4 zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov,

d o r u č u j e V E R E J N O U V Y H L Á Š K O U

oznámenie o vydaní rozhodnutia:

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky ako miestne a vecne príslušný správny orgán v zmysle ustanovenia § 9 ods. 3 § 10 ods. 2 písm. e) zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov (ďalej iba „pamiatkový zákon“) vydáva podľa § 15 ods. 1 pamiatkového zákona v súlade s ustanovením § 46 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej iba „správny poriadok“) toto

r o z h o d n u t i e:

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky podľa ustanovenia § 15 ods. 1 pamiatkového zákona v spojení s ustanovením § 2 ods. 2 pamiatkového zákona

v y h l a s u j e z a n á r o d n ú k u l t ú r n u p a m i a t k u

Hrádok a sídliská v obci Beluša, okres Púchov,
s objektovou skladbou: *hrádok (PO 1), sídlisko (PO 2), sídlisko (PO 3),*
na parcelách č. 3343/1 reg. KN-C (druh pozemku lesný pozemok), 3343/17 reg. KN-C (druh pozemku lesný pozemok), 1432/1 reg. KN-E (druh pozemku lesný pozemok), k. ú. Beluša.

Vlastníkmi pozemkov, na ktorých sa predmetná vec nachádza, sú vlastníci v zmysle listu vlastníctva č. 4715. K pozemku - parc. č. 3343/1 reg. KN-C je list vlastníctva nezaložený.

O d ô v o d n e n i e

V zmysle § 2 ods. 3 pamiatkového zákona je kultúrna pamiatka podľa tohto zákona hnuteľná vec alebo nehnuteľná vec pamiatkovej hodnoty, ktorá je z dôvodu ochrany vyhlásená za kultúrnu pamiatku.

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky (ďalej len „Pamiatkový úrad SR“) začal dňa 29. 04. 2019 správne konanie vo veci vyhlásenia Hrádku a sídlisk v Beluši za národnú kultúrnu pamiatku na základe Podkladu na vyhlásenie nehnuteľnej veci za národnú kultúrnu pamiatku (ďalej len „podklad“), ktorý vypracoval Krajský pamiatkový úrad Trenčín z vlastného podnetu a podnetu obce Beluša.

Oznámenie o začatí konania bolo účastníkom konania doručované v zmysle § 26 ods. 1 správneho poriadku a § 44 ods. 4 pamiatkového zákona verejnou vyhláškou, z dôvodu veľkého počtu účastníkov konania a vzhľadom na neznámych účastníkov konania. Verejná vyhláška bola na úradnej tabuli správneho orgánu vyvesená dňa 15. 04. 2019 a zvesená dňa 06. 05. 2019. Na úradnej tabuli

Obecného úradu Beluša bola verejná vyhláška vyvesená dňa 11. 05. 2019 a zvesená dňa 27. 05. 2019. Pätnásty deň vyvesenia verejnej vyhlášky je dňom doručenia.
Do podkladu pre vyhlásenie za národnú kultúrnu pamiatku bolo možné nahliadnuť na Obecnom úrade v Beluši a na Pamiatkovom úrade SR.
K oznámeniu o začatí správneho konania sa účastníci konania nevyjadrili.

Pamiatkový úrad SR v priebehu správneho konania zistil skutočný stav veci tak, ako to ustanovuje § 32 ods. 1 správneho poriadku, pričom vychádzal najmä z predloženej charakteristiky predmetnej veci a následne posúdil splnenie kritérií podľa § 15 ods. 1 pamiatkového zákona, podľa ktorého sa vec, ktorá má pamiatkovú hodnotu, vyhlasuje za národnú kultúrnu pamiatku (ďalej len „NKP“). Keďže podklad pre vyhlásenie NKP jednoznačne preukázal pamiatkovú hodnotu, ktorou je podľa § 2 ods. 2 pamiatkového zákona súhrn významných historických, spoločenských, krajinných, urbanistických, architektonických, vedeckých, technických, výtvarných alebo umelecko-remeselných hodnôt, pre ktoré môžu byť veci predmetom individuálnej alebo územnej ochrany, došlo k splneniu kritérií na vyhlásenie predmetnej veci za NKP vo verejnom záujme.

Pamiatkový úrad SR vychádza zo skutočnosti, že hrádok s valovým opevnením a neopevnené sídliská (jednotlivé lokality nazývané aj Hradište 1, 2 a 3) predstavujú územie využívané už od praveku, či už ako exploatačno – výrobný areál, alebo refúgia, resp. prechodného sídliska v období ohrozenia a nepokojov. Išlo o lokality so strategicky výhodou polohou. Z dôvodu blízkej ťažby vápenca, ktorá už poškodila polohu Hradište 3 a hrozbou straty nielen historickej hodnoty, ale aj krajinnej, spoločenskej a vedeckej je dôležité, priam nevyhnutné jej zachovanie. K dôkladnejšiemu regulérnemu skúmaniu lokalít zatiaľ nedošlo. Vedecký a historický potenciál pre budúce výskumy a ich výsledky, ako aj spoločenská hodnota, ktorá je dôležitou súčasťou pre poznanie minulosti a súvislostí v danom regióne a území, ako aj krajinná hodnota, nakoľko ide o dominantný krajinný prvok, je dôležité zachovanie tejto lokality. Ťažobná činnosť spôsobuje miznutie nielen archeologických a historických poznatkov, ale aj ochudobnenie spoločenskej hodnoty, ako trvalú zmenu krajiny a krajinnej hodnoty jej deštruovaním.

Súbor polôh Hradište 1, 2 a 3 na základe realizovaných prieskumov dokladá osídlenie daného územia už od eneolitu cez dobu laténsku, dobu rímsku, obdobie sťahovania národov, až po obdobie neskorého stredoveku (15. storočie). Podľa doterajších nálezov je možné predpokladať prítomnosť husitov a bratríkov na severozápadnom Slovensku. Všetky tri polohy dokladajú dôležitosť osídľovania výšinných polôh. Jednotlivé polohy sa navzájom odlišujú svojím opevnením a usporiadaním a lokalizáciou. Polohy Hradište 1 a 2 majú vyhovujúci stav. V teréne viditeľné valové opevnenie Hradišta 1 a neopevnená časť Hradišťa 2. Poloha Hradište 3 (prirodzene vyčlenené neopevnené sídlisko) je poškodená v dôsledku ťažby vápenca.

Predmetná vec je nositeľom súboru pamiatkových hodnôt:
<u>Historická hodnota:</u>

Archeologické nálezisko Hradište 1 v katastrálnom území Beluša patrí do kategórie menej rozmerných hradísk (hrádkov) púchovskej kultúry. Jeho význam tkvie predovšetkým v neobvyklej forme valovej fortifikácie, vyznačujúcej sa telesom tvoreným prevažne kamenným násypom, prítomnosťou drevenej konštrukcie a vonkajšej kamennej plenty z čiastočne opracovaných kameňov. Situovanie v krajine, charakterizované umiestnením pred cestnou komunikáciou, ho zaraďuje do skupiny menších opevnení, ktorých význam tkvel primárne v strážnej funkcii. Popritom však zrejme plnilo úlohu obchodno – komunikačného dobu (nález závažia vážok) a pravdepodobne aj menšieho výrobného centra (napr. prítomnosť kováčskeho sekáča s tuľajkou). Z týchto dôvodov sa javí byť miestom, ktoré má v prípade zachovania potenciál pre rozšírenie poznatkov o význame hrádkov púchovskej kultúry, u ktorých sa až do nedávnej doby predpokladalo využitie viac – menej len v zmysle krátkodobejšie osídlených miest so strážnou alebo útočiskovou funkciou. Popri nálezoch z obdobia neskorého stredoveku a novoveku majú nemalý význam predovšetkým zatiaľ ojedinelé predmety z rozhrania doby rímskej a sťahovania národov, t. j. z časového úseku, v rámci ktorého disponujeme na Hornom Považí len málo početnými dokladmi osídlenia.

Archeologické nálezisko Hradište 2 patrí do kategórie neopevnených sídlisk prechodného rázu. Kontextuálne organicky súvisí s priľahlým hrádkom púchovskej kultúry s vyspelou formou fortifikácie v polohe Hradište 1 a nepriamo s ďalšími výšinným sídliskom v polohe Hradište 3.

Archeologické nálezisko Hradište 3 sa svojím charakterom zaraďuje do skupiny neopevnených výšinných sídlisk prechodného rázu. Stredoveký horizont osídlenia kontextuálne súvisí s ďalším sídliskom na opačnej strane rovnakého vrchu (poloha Hradište 2) a priliehajúcim protohistorickým hrádkom (poloha Hradište 1), kde boli rovnako zaznamenané doklady krátkodobého využitia v neskorom stredoveku. Sídlisko v polohe Hradište 3 súčasne vykazuje možný potenciál pre výskum problematiky pravekej exploatácie a spracovanie silicitov, ktorá je na Slovensku doposiaľ málo spracovaná.

Spoločenská hodnota:

Spoločenská hodnota lokality Hradište 1 spočíva v zachovaní historických a krajinných hodnôt na doteraz dôsledne nepreskúmanej archeologickej lokalite pre budúce vedecké skúmanie a oboznámenie sa s historickým vývojom daného územia.

Hradište 2 predstavuje časť súboru hradísk (hrádkov) tvoriacich spoločný súbor a je dôležité pre budúce skúmanie a zisťovanie jednotlivých vzťahov a vývoja v období jeho využívania. Jeho zachovanie je dôležité nielen pre budúce vedecké výskumy, nakoľko nebola doteraz celkovo skúmaná, ale aj pre spoznanie historického pozadia a dejín celkovo daného územia, kde sa súbor hradísk / hrádkov nachádza.

Hradište 3 predstavuje zachované historické a kultúrne dedičstvo. Ide o lokalitu spolu s lokalitami Hradište 1 a 2, ktoré predstavujú doteraz súbor archeologicky nepreskúmaných nálezísk. Z tohto dôvodu, ako aj z dôvodu existujúcej ťažby, je dôležité zachovanie hradiska pre budúce skúmania. Obec ako orgán miestnej samosprávy má záujem o zachovanie archeologického náleziska.

Krajinná hodnota:

Spočíva v zachovaní pôvodného rázu krajiny, vrátane jej všetkých environmentálnych aspektov a najmä v zachovaní hradiska (Hradište 1) v danej krajine s jeho príznačnou dominantnou výšinnou polohou.

Hradište 2 predstavuje významný krajinný prvok, ako aj využitie terénu pre potreby pravekého a stredovekého využitia v minulosti. Spolu s lokalitou Hradište 1 tvoria krajinný celok dokladajúci osídlenie, ako aj využívanie krajiny v období praveku a stredoveku. Samotná krajinná hodnota je dôležitá pre zachovanie jej rázu a využitia v minulosti.

Dôležité je zachovanie zostávajúceho rázu krajiny bez ďalších ťažobných zásahov, nakoľko ide o dominantu, ktorá je už v súčasnosti narušená ťažbou vápenca a spolu s Hradišťami 1 a 2 tvorí významný komplex v krajinnom prostredí. Pokračujúcou ťažbou hrozí nielen vedecká, spoločenská a historická strata na lokalite, ale predovšetkým aj krajinná hodnota, nakoľko ťažba už narušila lokalitu a hrozí jej samotné zničenie.

Vedecká hodnota:

Hrádok a sídliská predstavujú potenciál archeologickej lokality pre budúce vedecké skúmanie a nadobudnutie nových poznatkov a znalostí o celkovom vývoji nielen lokality, ale aj jej okolia vo vzťahoch k prostrediu a situácii. Z tohto dôvodu je nevyhnutná jeho ochrana a zachovanie pre budúce výskumné činnosti.

Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších ústavných zákonov v čl. 44 ods. 2 ukladá každému povinnosť chrániť a zveľaďovať životné prostredie a kultúrne dedičstvo. Podrobnosti o právach a povinnostiach v súvislosti s touto povinnosťou sú ustanovené zákonom (čl. 44 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky).

Ochrana kultúrneho dedičstva je verejným záujmom, čo vyjadruje aj Deklarácia Národnej rady Slovenskej republiky v uznesení č. 91/2001 Z. z., pričom Slovenská republika je tiež v tejto oblasti viazaná medzinárodnými svetovými a európskymi dohovormi o ochrane kultúrneho a prírodného dedičstva.

V zmysle § 27 ods. 1 pamiatkového zákona základná ochrana kultúrnej pamiatky je súhrn činností a opatrení vykonávaných na predchádzanie ohrozeniu, poškodeniu, zničeniu alebo odcudzeniu kultúrnej pamiatky, na trvalé udržiavanie dobrého stavu vrátane prostredia kultúrnej pamiatky a na taký spôsob využívania a prezentácie, ktorý zodpovedá jej pamiatkovej hodnote a technickému stavu.

Podľa § 27 ods. 2 pamiatkového zákona v bezprostrednom okolí nehnuteľnej kultúrnej pamiatky nemožno vykonávať stavebnú činnosť ani inú činnosť, ktorá by mohla ohroziť pamiatkové hodnoty kultúrnej pamiatky. Bezprostredné okolie nehnuteľnej kultúrnej pamiatky je priestor v okruhu desiatich metrov od nehnuteľnej kultúrnej pamiatky; desať metrov sa počíta od obvodového plášťa stavby, ak nehnuteľnou kultúrnou pamiatkou je stavba, alebo od hranice pozemku, ak je nehnuteľnou kultúrnou pamiatkou aj pozemok.

Vzhľadom na uvedené rozhodol správny orgán tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e:

Podľa § 53 a § 54 ods. 1 a 2 správneho poriadku má účastník konania právo podať proti tomuto rozhodnutiu odvolanie na Pamiatkový úrad Slovenskej republiky, Cesta na Červený most 6, 814 06 Bratislava, v lehote do 15 dní odo dňa oznámenia rozhodnutia účastníkovi konania.

Toto rozhodnutie je preskúmateľné súdom až po vyčerpaní riadnych opravných prostriedkov.

PhDr. Katarína K o s o v á
generálna riaditeľka